

mar --- en l'aire hi vibra un gran *agriu*, gros com un aucell; de vegades se sostién casi immòbil, llavors fa ànguls i desapareix súbitament» (Arxid. LISalvador, *Les Bal.*, p. 135), que potser s'originà en mosarab, més aviat de GRIVA (GR- > agr-) o VIBRA (< VIPERA) o amb una combinació d'aquests dos, cf. *grivia* com a nom d'un peix, crec que semblant al llobarro (*labrax*), que és del gènere *labrax*. *Agrós*; en lloc d'això he sentit *agripós* no sols a Cerdanya i a Tremp (*AlcM*), sinó també a la Vall d'Àneu (?) «que tira a agre» i en tot cas a la de Boí ('de gust entre agre i amargant', 1972), i 'agrenc' aplicat als pinçons o groselles a la Vall de Barravés (Senet, 1957): la terminació és singular: cf. l'explicació donada s. v. *agàric* per a la forma *agàripa* nom d'una droga o ungüent preparat amb aquest bolet [S. XIV]; el més convincent en principi fóra suposar un compost **agri-asprós* dissimilat en **agripós* i després en *agripós*, si bé és veritat que la dissimilació de les *ss* (com en *escopir* < EX-CONSPUERE) és un fenomen poc corrent.²

Agràs [doc. de 1262: en una tarifa o inventari: «ous, 80: 20 d<iners>; agràs: 10 d<iners>», Ferran Soldevila, *Pere el Gran* III, 434]; i corrent des de llavors «axí com hom afig aygua a l'agràs quant hom lo pica», Lluill, *Contempl.* 366; «que negú no gaus vendre agràs --- si no era --- de la seua vinya», doc. ross. de 1310 (Alart, *InuLC* «la tua entrada en aquest món és estada ab pecat e ab colpa --- desestruiga condició, la nostra, com abans que pequem ja som en pecat enfangats! --- los nostres pares han menjat l'agràs e les nostres dents se són mussades», Oliver, *Excitatori* (104); «agràs: uva acerba», «potatges --- agràs: omphacium; vinagre: acetum», *OPou*, *ThPu* (63, 192); derivat comú amb les llengües veïnes: cast. *agraz* [«moça va: el *agraz* maduro ye ya», refranys arag. del S. XIV, *RFE* XIII, 366.17; «vino de agrases: vino de racimos todavía non madurados», any 1399, J. Gower, *Conf. del Amante*, 74], port. *agraço*, i diverses formes gallo-romàniques [FEW I, 18a; REW 92], bc. bisc. *agarratz*, *arakatz* (infl. de araga FRAGA) 'grosella gran', també *ag(a)ratz* i *aragaratz* (Supl. a Azkue); mentre que la forma *agresta* [«rovells de ous debatuts ab ~ com si fossen carabassas», en el Llibre de Robert Coch, a. 1568, que potser ja ve del S. XV, *BSAL* VIII, 118a], i les altres formes *agresta* i *agresta* (que hom cita d'aquesta font mateixa, *AlcM*), junt amb l'it. *agresto*; i la forma fr. *aigrest* (que llegim en Rabelais: «bougettes pleines --- de aigrest qu'il [Panurge] gettoit sur les robes et bonnetz des bonnes gens», *Pantagruel*, cap. 16, ed. Plattard, p. 85) i el judeesp. *agristada* (*RFE* XXXIV, 24), estan en relació amb el ll. tardà *agresta* en Celsius Aurelianus, S. V, que sembla ser el mateix mot alterat per influència del ll. *agrestis* 'silvestre, aspre'; *agressada*; *agressenc*; *agressera* [1588; *BDC* XVII, 1]; *agressons* [*BDC* XVII, 27; *DBal.*]; *agressot* tarr. [*BDC* VI, 38], *agressotar*.

CPT.: *Agedolç* [Ss. XV-XVI, Robert Coch en el cap. 114], de vegades substantivat: «la vaga temença d'un refús a la porta li soslevava el pit amb l'emo-

ció sincopada de frisosès ànsies, *agedolç* que feia trasbalsador el goig, per tal com de l'un a l'altre el seu cor li anava i venia ---», PCoromines; *agedolçor*, *agedolçura*.

Altres derivats i compostos de cultisme tècnic són *acridina* [1868, *SLitCosta*] i *acroleina* (id.), format amb el ll. *oleum* 'oli'; *acrílic*, amb gr. ὄλη 'matèria' D'acre: *acrimònia* [1616, Agustí] del ll. *acrimonia* id.; *acrimoniós*; *acritud* [Lab. 1839].

D'altres mots de la mateixa família de mots llatins: *Acid* [Lab. 1839], del ll. *acidus* id.; *acidar*, *acidesa* o *acidor*; *acidol*; *acidul*, antic *diminutiu*; *acidular* «afegir un àcid a alguna substància, i, més particularment, àcid sulfúric a l'aigua» (Ed. Fontserè, *CiFiNat.*, p. 72), *acidulat*, *acidulació*; *acidosi*; *aciditat*.

CPT.: *Acidifer*; *acidificar*; *acidímetre*, *-metria*. *Acescent*; *acescència*.

Acetós [S. XV, *AlcM*], del ll. *acetosus* 'semblant al vinagre', deriv. de *acētum* 'vinagre'; *acetositat*; *acètic* [Lab. 1839, s. v. *acetat*], *acetat* [id.]; *acetilè* [fi S. XIX]. *Acetàbul* [1868, *SLitCosta*], ll. *acetabulum* pròpiament 'vinagrera'. *Acetona* [1868, *SLitCosta*], del qual el biòleg alemany Gmelin, † 1848, extragué regressivament *cetona* (al. *aketon*, *keton*).

¹ Sense estar ben segur de la identificació crec que és el mateix. N'he vist cap als 2000 alt. en els pasturatges alts de la part central de la Vall de St. Nicolau (Pleta-Mala): moltes tiges paral·leles amb grànuls cap amunt; agrada molt al bestiar i mastegant la tija li sento, com em diuen, «un gust *agripós*», entre agre i amarg, que recorda una mica el de la regalèssia; la *n*, deguda a alguna contaminació, potser la d'*amarga*. — ² Semblen més forçats *agripós*, amb la *rapa* del raïm, i *agri-grepós* amb *grep* 'balb'.

AGRE, m., 'indret freqüentat per un animal o aforvit per una planta', 'disposició natural per fer tal o tal cosa', pròpiament 'camp cultivat (on es fa una planta determinada)', del ll. *AGER*, *AGRI*, 'camp, territori', que des dels orígens tendí a especialitzar-se en el sentit de 'camp conreat', d'on el pas a 'indret on es fa una planta', etc. □ 1.ª doc.: S. XIII i sobretot des d'Eiximenis (fi S. XIV).

«A fines del S. XIII y principios del XIV la cría de halcones alcanzó en Ibiza y Formentera una cierta importancia ---. Había *agres* o criaderos, en Formentera (Cap de Porról, Cala Saona), las Salinas, Jondal ---» (Castelló, *Ibiza i Form.*, 26). Aquests paratges els coneixem bé, de primera mà, a Mallorca i altres terres, perquè era famós, entre molts, l'*agre de falcons* d'Andratx, doc. de 1427 (*BSAL* V, 216); en un de 1347 detallen «tres falcons, dos terços e un prim que ha trets de l'*agre* de Formentor, los quals nós devem trametre al senyor Rey --- cinch sols. de Mallorques menuts, així per sos treballs de traura lo dit *agre*, e de cercar lo *agre* del Castell de Pollensa» (*BSAL* II, 120b); «paren a falcons gentils e desfan los *agres* dels dits falcons» en un altre que almenys és anterior a 1448 (també mallorquí, del Llibre del